

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

«ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА БЕЗПЕКОЮ»

складник освіти
галузь знань
спеціальність

післядипломна освіта
26 Цивільна безпека
263 Цивільна безпека

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ ТА ЗМІН ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА БЕЗПЕКОЮ»

Первісна редакція

Розроблено робочою групою у складі:

№	ПІБ	Науковий ступінь, вчене звання, найменування посади
1.	Кружилко Олег Євгенович	доктор технічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри безпеки праці та охорони довкілля
2.	Володченкова Наталія Валеріївна	кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри безпеки праці та охорони довкілля
3.	Майстренко Володимир Володимирович	кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки праці та охорони довкілля
4.	Богданова Ольга Вікторівна	кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки праці та охорони довкілля
5.	Алексєєва Марина Миколаївна	здобувач освіти

Початкова редакція проекту освітньої програми рекомендована до громадського обговорення на засіданні кафедри безпеки праці та охорони довкілля

протокол № 16
від 04.04.2024 р.

Завідувачка кафедри:



Наталія ВОЛОДЧЕНКОВА

Відгуки від стейкхолдерів:

№	ПІБ	Найменування посади
1	Майданов Максим Миколайович	Керівник експертно-технічного центру промислової безпеки ТОВ «Метінвест Бізнес Сервіс»

Проект освітньої програми погоджено і рекомендовано до подання на обговорення на засіданні Вченої ради

Керівник департаменту
з навчальної роботи
та управління якістю освіти



Наталія ТОРОПЧЕНКО

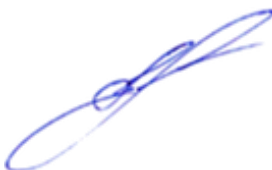
Перший проректор-
проректор з навчальної роботи



Наталія РЕКОВА

Затверджено на засіданні Вченої ради ТОВ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» (Протокол № 7 від 11.07.2024 р.). Введено в дію: наказ № 166/12.07.2024 від 12.07.2024.

Ректор



Олександр ПОВАЖНИЙ

I ПРЕАМБУЛА

Ця освітньо-професійна програма розроблена на підставі законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Постанов Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» №1341 від 23.11.2011 р.,

Статуту ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», Положення про концепції освітньої діяльності, освітні програми, робочі програми та силабуси освітніх компонентів у ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА

Пропозиції щодо удосконалення змісту освітньої програми можна спрямовувати на офіційну юридичну адресу ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» або скористуватися засобами, доступними на офіційному вебсайті Університету за посиланням: <https://metinvest.university>

II ПРОФІЛЬ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Загальна інформація	
Назва освітньої програми	Підходи до управління ризиками та безпекою
Складний вищої освіти	Післядипломна освіта для осіб з вищою освітою
Обсяг освітньої програми	180 годин / 6,0 кредитів ЄКТС / 3 місяці (13 тижнів)
Тип документу про освіту	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Мови викладання	Українська
Мета і особливості програми	
<p>Мета: Набуття нових та/або вдосконалення раніше набутих предметно-спеціальних компетентностей в сфері безпеки та охорони праці за рахунок оволодіння знаннями про ризикорієнтовні підходи в управлінні охороною праці, промисловою безпекою та безпекою і здоров'ям працівників на роботі, в тому числі з урахуванням виникнення ризиків виробничих небезпек, які можуть привести до негативних наслідків та надзвичайних ситуацій. Набуття компетенцій стосовно психології праці та культури безпеки, безпечного робочого місця та екології металургійного виробництва.</p>	
Предметна область програми	Галузь знань 26 – Цивільна безпека спеціальність 263 – Цивільна безпека
Фокус освітньої програми	<ul style="list-style-type: none"> – формування світогляду з ризикорієнтовним підходом в управлінні охороною та безпекою праці, здоров'ям працівників на роботі; – лідерство та прихильність керівника в питаннях безпеки праці та безпечного робочого простору.
Особливості освітньої програми	<ul style="list-style-type: none"> – спрямованість на набуття компетенцій стосовно ризикорієнтовного мислення при виконанні робіт та безпечного робочого простору; – збалансована за часом і змістом практична складова навчання; – виконання практичних завдань на реальних ситуаціях, кейсах та інцидентах гірничодобувних та металургійних підприємств.
Викладання та оцінювання	
Викладання і навчання	Комбінація лекції-дискусії, семінарів-тренінгів, кейс-технологій, практичних та творчих завдань. Підготовка аналітичних оглядів, виконання індивідуальних домашніх завдань, персоналізована і групова робота.
Поточне оцінювання і атестація	<p><u>Форми оцінювання поточної роботи:</u> тестування, оцінка активності і результатів участі у ділових іграх; підготовка та захист практичних робіт та індивідуальних завдань.</p> <p><u>Оцінювання під час атестації:</u> тестування, есе розв'язання виробничих ситуацій.</p> <p><u>Підхід до оцінювання:</u> критерієм успішного проходження слухачем підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за програмними результатами кожного освітнього компоненту під час поточної роботи та в ході підсумкового контролю (тестування) за усіма модулями курсу.</p>

	Оцінювання здійснюється: а) за чотирибальною шкалою: відмінно (рівень досягнення програмного результату навчання 90-100 %), добре (75-89 %), задовільно (60-74 %), незадовільно (менше 60 %); б) за дворівневою шкалою: залік (60-100 %), незалік (менше 60 %); шкалою ECTS (A, B, C, D, E, F, FX)
Ресурсне забезпечення програми	
Кадрове забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – Кадрове забезпечення програми здійснюється на основі чинних Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності; – Для проведення занять, освіти в рамках дуального навчання запрошуються фахівці з активів Групи МЕТІНВЕСТ, залучені фахівці із закладів вищої освіти та міжнародних корпорацій – партнерів ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
Матеріально-технічне забезпечення та засоби навчання	<ul style="list-style-type: none"> – полігони і лабораторії на потужностях активів Групи МЕТІНВЕСТ; – бібліотека з читальним залом, репозиторій, дистанційний доступ до Research4Life, в т.ч. Massive Open Online Course (MOOC); – доступ до системи управління навчальним контентом Moodle

III КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Компетентності	
Загальні компетентності	<p>ЗК-1 Здатність визначати мету і завдання власної та колективної діяльності, організувати і очолити роботу колективу, готовність до лідерства;</p> <p>ЗК-2 Здатність формулювати особисту думку та доказово представити точку зору щодо інженерних рішень та управлінських дій на певній території, об'єкті;</p> <p>ЗК-3 Здатність до системного творчого мислення, наполегливість у досягненні мети професійної діяльності;</p> <p>ЗК-4 Здатність до пошуку, опрацювання та узагальнення професійної і науково-технічної інформації;</p> <p>ЗК-5 Здатність генерувати нові ідеї, їх відстоювати й цілеспрямовано реалізовувати;</p> <p>ЗК-6 Здатність моделювати, спрощувати, адекватно уявляти, порівнювати, використовувати відомі рішення в новому форматі, якісно оцінювати кількісні результати, їх математично формулювати;</p> <p>ЗК-7 Здатність до презентації власних і колективних результатів професійної діяльності;</p>
Фахові компетентності	<p>СК1. Знання на рівні новітніх досягнень, необхідні для інноваційної діяльності у сфері охорони та безпеки праці;</p> <p>СК2. Спроможність застосувати на практиці теорії прийняття управлінських рішень і методи експертних оцінок;</p> <p>СК3. Здатність організувати моніторинг джерел небезпек й аналізувати його результати, розроблювати науково-обґрунтовані рекомендації щодо проведення заходів із запобігання та ліквідування цих небезпек;</p> <p>СК4. Здатність застосовувати нові підходи (методи) до аналізування процесів, стану об'єктів та прогнозування можливих причин виникнення надзвичайних ситуацій з метою оцінювання ризику та можливих наслідків;</p> <p>СК5. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців;</p> <p>СК6. Здатність до реалізації нових методів, спрямованих на регулювання безпеки та оцінювання рівнів ризику;</p> <p>СК7. Здатність самостійно створювати сучасні моделі систем безпеки на роботі шляхом творчого застосування отриманих знань;</p> <p>СК8. Забезпечувати організаційні і навчально-методичні заходи щодо набуття працівниками знань, необхідних для збереження життя і здоров'я на робочих місцях та/або в умовах надзвичайної ситуації.</p>
Програмні результати навчання	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Застосовувати отримані знання правових основ управління охороною та безпекою праці на підприємстві у практичній діяльності. 2. Ідентифікувати небезпеки та можливі їх джерела, оцінювати ймовірність виникнення небезпечних подій та їх наслідки. 3. Визначати фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні шкідливі виробничі чинники та розробляти заходи відповідно ієрархії усунення ризиків. 	

4. Оцінювати небезпеки робочого простору та трудової діяльності, реалізовувати заходи безпеки і покращення умов праці, системно підходити до управління охороною праці.
5. Моделювати, спрощувати, адекватно представляти, порівнювати, використовувати світові практики безпеки з урахуванням ризик-орієнтованого підходу.
6. Розробляти та використовувати технічну документацію щодо упередження виникнення ризиків небезпек.
7. Проводити оцінку професійних ризиків, визначати рівень небезпек та ступінь наслідків. Організовувати нагляд, періодичний аналіз та контроль за ризиками. Розробляти заходи запобігання виявленим професійним ризикам.
8. Розуміння культури безпеки, лідерства та прихильності керівника в питаннях охорони праці. Здатність бути лідером і розвивати особисті лідерські якості, мотивувати і розвивати культуру безпеки, залагоджувати трудові суперечки і конфлікти.
9. Розуміння екологічних проблем металургійного підприємства.

IV ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КОМПОНЕНТІВ ПРОГРАМИ

Назва освітніх компонентів, модулів та тем		Фонд часу, годин					
		всього	лекції аудитор.	практ. заняття	контроль	СРС	Всього аудитор.
Модуль 1	Система оцінки та управління ризиками в безпечному робочому просторі	90	28	28	2	32	90
Тема 1.1	Засади оцінки ризиків в охороні праці	7	2	2		3	7
Тема 1.2	Передові практики оцінки ризику	7	2	2		3	7
Тема 1.3	Система оцінки та управління ризиками Безпечний робочий простір	7	2	2		3	7
Тема 1.4	Результативне управління ризиками. Пріоритетні задачі подолання ризиків та вихід с критичних ситуацій	7	2	2		3	7
Тема 1.5	Особливості оцінки ризиків та кращі практики керування ризиками при роботах на висоті	12	4	4		4	12
Тема 1.6	Особливості оцінки ризиків та кращі практики керування ризиками при роботах на рухомих/обертових механізмах	12	4	4		4	12
Тема 1.7	Особливості оцінки ризиків та кращі практики керування ризиками при роботах на ВПМ	12	4	4		4	12
Тема 1.8	Особливості оцінки ризиків та кращі практики керування ризиками при роботах LOTO (lock-out/tag-out)	12	4	4		4	12
	Тестування за модулем 1	2			2		
Модуль 2	Державні вимоги та міжнародні практики безпеки на робочих місцях	45	22	8	2	13	45
Тема 2.1	Система управління охороною праці. Базові елементи ефективних систем управління з безпеки і здоров'я на роботі	6	2	2		2	6
Тема 2.2	Проведення аудитів та інспекцій з охорони праці та промислової безпеки		2	2		2	
Тема 2.3	Визначення корінних причин інцидентів	6	2	2		2	6
Тема 2.4	Розслідування та облік нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві	6	4			2	6
Тема 2.5	Огляд змін в законодавстві в галузі охорони праці в рамках виконання зобов'язань по Євроінтеграції	8	4	2		2	8
Тема 2.6	Сучасні методи випробувань засобів індивідуального захисту	3	2			1	3
Тема 2.7	Соціальне страхування на виробництві та економічні аспекти охорони праці	3	2			1	3
Тема 2.8	Екологічні аспекти металургійних виробництв і їх вплив на навколишнє середовище	5	4			1	5
	Тестування за модулем 2	2			2		

Модуль 3	Розвиток комунікаційних навичок та навчання з охорони та безпеки праці	30	8	8	2	12	30
Тема 3.1	Ефективна комунікація. Нетворкінг. Самопрезентація	7	2	2		3	7
Тема 3.2	Управління конфліктами	7	2	2		3	7
Тема 3.3	Емоційний інтелект. Сила особистого прикладу	7	2	2		3	7
Тема 3.4	Підготовка та проведення навчання з питань охорони праці для співробітників підприємства	7	2	2		3	7
	Тестування за модулем 3	2			2		
	Атестація (тестування)	15			2		13
	РАЗОМ:	180	58	44	8	70	110

V ПРОГРАМИ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

Модуль 1. Система оцінки та управління ризиками в безпечному робочому просторі

Тема 1. Засади ризик-менеджменту в охороні праці

Історія розвитку методики оцінки ризиків. Ключові поняття у сфері управління ризиками. Небезпека, категорії небезпек та небезпечний наслідок. Ймовірність та ризик. Суть процесу оцінки ризиків. Методи оцінки ризиків. Матриця оцінки ризику. Ієрархія заходів контролю. Принцип ALARP. Карта оцінки ризику.

Тема 2. Передові практики оцінки ризику

Передові практики оцінки ризиків. Принцип множинності бар'єрів. Принцип ALARP. Заходи контролю ризиків та їх ефективність. Ієрархія заходів контролю. Оцінка ризику, що виникає при виконанні робіт. Залишковий ризик. Методи і системи захисту.

Тема 3. Система оцінки та управління ризиками. Безпечний робочий простір

Розробка стратегії управління ризиками. Світові практики транснаціональних компаній щодо зниження критичних ризиків. Принципи створення безпечного робочого простору. Оцінка ризиків для робочого простору. Створення та підтримка безпечних умов праці. Інноваційні підходи до створення безпечного робочого простору

Тема 4. Результативне управління ризиками. Пріоритетні задачі подолання ризиків та вихід с критичних ситуацій

Визначення критичних ризиків. Процесний підхід. Методи оперативного управління і стратегія довгострокового управління критичними ризиками. Компоненти безпеки і методи захисту.

Тема 5. Особливості оцінки ризиків та кращі практики керування ризиками при роботах на висоті

Нормативно-правова база, що регулює виконання робіт усіх підприємств України. Терміни та визначення. Ідентифікація небезпек при роботах на висоті Ієрархія управління ризиками на висоті. Причини падіння з висоти. Аналіз практичних методів управління ризиками при роботах з драбинами, підмости, мобільними і стаціонарними платформами. Роботи із системами страхування. Система управління та оцінки ризиків типових робіт на висоті. Складові системи управління безпекою робіт на висоті

Тема 6. Особливості оцінки ризиків та кращі практики керування ризиками при роботах на рухомих/обертових машин та механізмів

Основні поняття Рухомих/обертових механізмів – види, пов'язані з ними небезпеки та сценарії ризиків. Ключові правила при організації робіт на Рухомих/обертових механізмів, а також поблизу них. Ключові правила при організації робіт на Рухомих/обертових механізмів, а також

поблизу них. Технічні заходи керування ризиками при проведенні робіт на Рухомих/обертювих механізмів, а також поблизу них. Крацї практики з управлїння ризиками при проведеннї робіт на рухомих/обертювих механїзмах, а також поблизу них. Види оцїнок ризиків (базова, динамїчна, принцип «подивись-подумай, зроби»). Визначення ризиків. Ієрархїя методів контролю. Контроль виконання.

Тема 7. Особливості оцїнки ризиків та крацї практики керування ризиками при роботах з вантажо-підїмальними машинами та механїзмами.

Нормативно-правова база, що регулює виконання робіт. Подача основних визначень (вантажопідїюмний механїзм, види кранів, лебїдок), параметри кранів. Правила виконання робіт із застосуванням ВПМ. Заповнення журналів. Органїзація та керївництво роботами. Технїчний огляд ВПМ. Алгоритм робіт. Визначення ризиків. Ієрархїя методів контролю. Контроль виконання. Технолїгїчні карти для стандартних операцїй та нестандартних операцїй. Класифїкація ВПМ. Конструкція, вимоги до складових частин. Перемїщення вантажів двома ВПМ одночасно. Робота кранами поблизу ЛЕП. Підготовка тимчасових майданчиків проведення вантажопідїюмних робіт.

Тема 8. Особливості оцїнки ризиків та крацї практики керування ризиками при роботах LOTO (lock-out/tag-out)

Введення і коротка інформация про процес БМП (блокування-маркування-перевїрку). Подання LoTo (lock-out и tag-out) . Цїлі, терміни і позначення, органїзація, юридичні аспекти. Огляд основних категорїй продукцїї. Характеристики, особливості, сервіс, порівняння ринку. Девайси і решта продукцїї. Стандарти механїчних захистів. Елементи управлїння, пов'язані з безпекою Приклади функцїй безпеки. Відпрацювати на практицї проведення оцїнки ризику.

Тема 9. Особливості оцїнки ризиків та крацї практики керування ризиками при роботах на електрообладнаннї

Терміни та визначення. Загальні відомості про електричний струм. Дїя електричного струму на органїзм людини. Чинники, що впливають на наслїдки ураження електричним струмом. Схема «включення» людини під напругу. Коротке замикання. Класифїкація виробничих примїщень. Небезпечні моделі використання електроприладів. Управлїння ризиками ураження електричним струмом. Заходи захисту для запобїгання ураженню електричним струмом у нормальному режимі. Системи Захисного заземлення. Ізольовані електрозахисні засоби. Основні вимоги безпеки під час обслуговування електроустановок. Органїзацїйні заходи. Обов'язковї правила підготовки робочого мїсця під час обслуговування електроустановок. Найкрацї практики. Алгоритм дїй при аварїйних ситуацїях на електрообладнаннї.

Модуль 2. Державі вимоги та міжнародні практики безпеки на робочих місцях

Тема 1. Система управління охороною праці. Базові елементи ефективних систем управління з безпеки і здоров'я на роботі

Цикл постійного вдосконалення. PDCA. Лідерство, залученість, планування, розподіл відповідальності. Планові і цільові показники. Компетентність фахівців з охорони праці та навчання співробітників. Кращі практики. Перевірки інспекцій та аудити. Розслідування інцидентів та звітність. Аналіз результативності з боку керівництва.

Тема 2. Проведення аудитів та інспекцій з охорони праці та промислової безпеки

Що рухає людьми при порушенні правил безпеки. Людський фактор в питаннях охорони праці. Зміна поведінки. Категорії спостереження. Підготовка і проведення аудитів Дії після аудиту, що прогнозують показники. Основні помилки при проведенні аудитів. Мотивація і дисциплінарні заходи

Тема 3. Визначення корінних причин інцидентів

Цілі і принципи розслідування нещасних випадків. Основи застосовуваного підхід у визначенні корінних причин подій. Збір та аналіз інформації. Хронологія події. Критичні умови і чинники. Причинно-наслідкова модель події. Ієрархія коригувальних заходів контролю. Реєстрація загроз події.

Тема 4. Розслідування та облік нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві

Зміни до Порядку розслідування нещасний випадків і профзахворювань на виробництві. Обов'язки керівника підприємства. Склад комісії з розслідування нещасний випадків. Порядок оформлення матеріалів розслідування і актів при нещасних випадках. Групові нещасні випадки. Контроль, облік і звітність по нещасних випадках, гострих професійних захворювань (отруєнь).

Тема 5. Огляд змін в законодавстві в галузі охорони праці в рамках виконання зобов'язань по Євроінтеграції

Концепція реформування системи управління охороною праці. Законопроект «Про безпеку і здоров'я на роботі». Мозковий штурм за новим законопроектом. Європейські директиви і конвенції МОП з безпеки праці. Нормативна база проведення заходів державного нагляду (контролю) з охорони праці.

Державний нагляд (контроль). Обговорення та моделювання ситуацій, пов'язаних з проведенням заходів державного нагляду (контролю) з охорони праці. Штрафи за порушення законодавства про працю.

Тема 6. Сучасні методи випробувань засобів індивідуального

захисту

Класифікація та маркування засобів індивідуального захисту. Види та досліджень. Типи лабораторій. Терміни перевірки ЗІЗ.

Тема 7. Соціальне страхування на виробництві та економічні аспекти охорони праці

Фінансування охорони праці з Фонду соціального страхування. Формування і використання коштів Фонду охорони праці на підприємстві. Доцільність профілактичних заходів з охорони праці. Економічні методи стимулювання охорони праці на підприємстві.

Тема 8. Екологічні аспекти металургійних виробництв і їх вплив на навколишнє середовище

Екологічні аспекти та ризики впливу на здоров'я. Вплив металургійних підприємств на атмосферу. Стічні води металургійного виробництва. Тверді відходи металургійних підприємств. Загальні принципи створення екологічно чистої металургії. Екологічний моніторинг.

Модуль 3. Розвиток комунікаційних навичок та навчання з охорони та безпеки праці

Тема 1. Ефективна комунікація. Нетворкінг. Самопрезентація

Характеристика і зміст спілкування. Структура спілкування, сторони спілкування. Типи міжособистісних комунікації. Комунікативна сторона спілкування. Комунікаційний процес. Канали та засоби комунікації. Вербальна комунікація, функції мови. Основи усного спілкування. Слухання як вид комунікації. Форми вербальної комунікації: зовнішня і внутрішня мова. Невербальна комунікація. Подібність і відмінність вербальної та невербальної комунікації. Прийоми ефективної комунікації. Рефреймінг.

Теорія 6 рукостискань. Плюси та мінуси нетворкінгу. Що дає нетворкінг. Види нетворкінгу: позитивний, негативний та «золота середина». Принципи і правила нетворкінга. Ознаки погано комунікатора. Бар'єри комунікації. Завдання нетворкінгу в управлінні персоналом. 3 типи негативної поведінки, які потрібно уникати в нетворкінгу. Нетворкінгові комунікації у веденні бізнесу

Тема 2. Управління конфліктами

Загальна теорія конфлікту. Основні ознаки та умови конфлікту. Причини конфлікту. Сутність походження конфліктів. Потенціал напруженості. Модель конфлікту як процесу. Формула конфлікту. Що таке «інцидент»? Конфліктогени. Причини конфлікту. Суб'єкти конфлікту. Чотири стадії конфлікту. Класифікація конфліктів. Типи конфліктних особистостей. Способи поведінки у конфліктних ситуаціях. Етапи врегулювання конфлікту.

Тема 3. Емоційний інтелект. Сила особистого прикладу

Що таке емоційний інтелект. Базові компоненти емоційного інтелекту. Фактори, які впливають на емоційний інтелект. Способи

розвитку емоційного інтелекту. Методики оцінки емоційного інтелекту. Що це дає. Локус контролю. Типи локусів контролю. Типи особистостей за локусом контролю. Вивчена безпорадність. Фундаментальна помилка атрибуції. Вікно Джохарі – інструмент самоаналізу.

Тема 4. Підготовка та проведення навчання з питань охорони праці для співробітників підприємства

Нормативно-правова база, що регулює порядок навчання з питань охорони праці. Важливість навчання та розвитку персоналу. Основні поняття та визначення. Структура навчальної програми.